

Zov rijeke

Dan, bujan i svjež, razlio se nad ravnicom. Nebo se obojilo modrinom lana, zatrunjeno tek gdje kojim prozirnim oblačićem, kao bijelim, čipkastim velima, koja putuju na zapad.

Jata nagnutih vrba trepere sočnim listovima kao krilca bezbrojnih leptira. Iz natučenih prašnika truse se sitna peludna zrnca.

Na cvjetnom valu putuju mirisi.

Proljeće je!

Zelenim krajobrazom teče široka rijeka, blistava pod mladim popodnevnim suncem. U njoj sve vrije radošću, probuđenom titrajem sunca i zelenila. U mirnim njezinim rukavima bubraju sićušne alge. Pokatkad nad površinom šikne mlaz vode i na čas plisne peraja razigrane kečige ili mreže.

Proljeće je. Doba ljubavne igre riba, koje, gonjene žudnjom, u jatima polaze na plićine, tražeći mirna mjesta, gdje će obaviti svoj iskonski čin — nagon za održanjem vrste. Proljeće je. Nad rijekom, oko nje i u njoj.

Na vezu, u sjeni ispod vrba, ljulja se ribarska barka. Ni velika, ni mala, ni stara ni nova. Ona nosi tragove divljanja iz minulog rata. Okupatorski vojnici razbiše joj katance i spremnice za ribu. Njezinog nekadašnjeg vlasnika, starog ribara Ignju Kladića, strijeljaše pod sumnjom da je prevažao partizane u Bosnu. I sad stoji barka na vezu, bez vlasnika, bez upotrebe, prepuštena vremenu i nevremenu.

*

Pred več, kad se rumeno sunce nagnulo prema obrisima daleke planine, u laganom, razigranom trku, niz usječene stepenice, koje od nasipa vode k rijeci, spusti se Jerko do barke, koja se zaljulja pod njegovom težinom. Golglav, veselih očiju, širokih ramena, sa svojih dvadeset i tri godine, cvao je snagom i zdravljem. Prođe nekoliko puta barkom, uzduž i poprijeko, zaviri u prazne, razbijene spremnice za ribu i alat, svuču pohabani kaputić i zagleda se u rijeku dugim pogledom, ne mičeći se.

Sjećanjem njegovim počnu se nizati slike munjevitom brzinom. Najprije sjeti se svoga djetinjstva i umrlog oca Janka, ribara, koji je cijeli život proveo na toj rijeci, loveći ribe da nahrani sebe i obitelj. Odlazeći često sa ocem u ribolov, upoznao je sve dubine i plićine rijeke, sva dobra i slaba mjesta za lov, sve virove. Njemu je to bila zabava, a ocu mukotrpan posao. A jednog zimskog dana, otac je pošao ispod zaleđene rijeke da nahvata riba i više se nije vratio. Ostala je samo sjekira kod otvora, ispod kojega je propao. U Jerkovom sjećanju prohuje dani poslije očeve nesretne smrti i borba majke da othrani nekaku djecu. Njemu, kao najstarijem, bilo je tada tek petnaest godina, pa ipak nastavi očevo teško poziv. Još neiskusna u radu, tegobnom za njegove nejake ruke, rađeći od jutra do mraka, proveo je tako tri godine. I započeo rat. Već desetog travnja u njihovo selo upadnu Nijemci, da odmah započnu svoja svirepa zlodjela. Pobili su najprije Židove i Cigane, zatim pohapsili i otpremili u logore sve napredne građane, a onda se bacili na omladinu i sve, koji su mirisali na sumnju da surađuju sa partizanima. Druge godine potraže i njega, jer je bio prokazan radi veze sa kuririma, koje je prebacivao čamcem preko rijeke. On se uspije prebaciti u jedan vrbak i u toku noći uspostavi vezu sa partizanskom patrolom, koja ga otpremi u Odred. Tako sa partizanima, u borba-

ma, prešao je sve šume, uzduž i poprijeko, od Banovog Dola do Spačve. U jednoj akciji bio je ranjen u ogu. Taj čas u njegovom sjećanju zaleprši lik Dunje Zgodinove, plavokose i uvijek vesele djevojke, koja ga je tada, kao bolničarka Odreda, previla i sprovela do najbliže bolnice.

Zapali cigaretu, premjesti se s noge na nogu i počne dalje mislima prekapati po prošlosti. Nakon četiri godine provedene u vojsci, jesenas je demobilisan i došavši kući, okrene se za poslom. Majka ga je nagovarala da ode u novu šeceranu, u kojoj se uposli nekoliko tisuća ljudi iz njihovog sela i okoline. Ali on odluči drukčije. Najprije se kod nekih ribara propita o prilikama na rijeci i sazna da mnogi seljaci neodgovorno uništavaju ribu. Ubijali su je nedozvoljenim sredstvima, čak i za vrijeme mrijesta. Nitko nije vodio brigu da spriječi tu anarhiju, koja se provodila nad stanovnicima voda. Zatim pokupi podatke o stanju ribarskog alata i ustanovi, da u selu postoji nekoliko velikih mreža, pedesetak vrša, pet popljenih čamaca i tri rasušena na obali, te ova barka bez vlasnika. Obišao je sve ribare, govoreći im kako bi trebalo čim prije nastaviti sa radom, da zajedničkim snagama i sredstvima poprave alat, drugim riječima, da se udruže u zadrugu, jer bi tako mogli bolje raditi. Oni rekoše, svaki za sebe, da će o tome razmisliti i saopćiti mu svoje mišljenje.

Razgovarali su o njegovom prijedlogu na samo, dogovarali se u grupama, a onda sazvali sastanak na kojem donesu odluku da se osnuje Ribarska zadruga, u koju oni dobrovoljno stupaju, unoseći sav svoj ribarski alat, a da njega, Jerka, predlože za predsjednika. Tim izborom bio je neočekivano iznenađen i rekao im, da među njima ima starijih i iskusnijih ribara. Ali oni ostadoše uporni kod svoga izbora. Zaključe, da se izrade pravila i pošalju na odobrenje, a sa radom da se odmah počne. Zahvalivši im se na povjerenju, Jerko se brzo udalji da nasamo razmisli o tome. Sada, na barci, okupiše ga misli, da li je dorastao da rukovodi jednim kolektivom. Svježi dah vjetra doleti na valu i zapahne ga mirisom vrbe i vrijeske. Ogrne se kaputom, zapali cigaretu i jedno vrijeme s mislima ostane tako. A rijeka je sve više skrivala svoje lice pod sumrakom i, samo su valovi jednolično zapljuskivali bokove barke.

Iznenada podbode ga misao da je on sada predsjednik zadruge, glava tog kolektiva, koja treba brinuti se o svemu, odlučivati o svemu, vodeći računa o njezinim interesima i svrsi, radi koje je osnovana. Ponovno se pokoleba. Nametne mu se pitanje, da li će ispuniti sve zadatke, koji mu budu iskrslili u radu. I, shvativši, da bi ga mogli i smijeniti, da bi mogli izabrati drugoga, sposobnijega, neka suha gorčina stegne ga u grlu. Ali, već idućeg časa, stekne vjeru u samog sebe. Stisne šaku, korakne i, kao da komanduje četom za vrijeme borbe, stvori slijedeći plan: popraviti barbu, izvaditi potopljene čamce, pokrpiti mreže, kupiti dovoljno udica. Zatim: postaviti čuvare duž rijeke, koji će čuvati njihov revir od kradljivaca. Da, tako će biti dobro, počeo će sa radom, a od prvog ribolova kupiti će motor za čamac.

Samosvjesno digne glavu i zamisli se u slici na čelu grupe čamaca, koji se u sivu praskozorje otisnuše niz rijeku na prvi zadržni ribolov. A on, Jerko, u prvom čamcu, stojeći u raskořaku, zamahuje veslom i vodi drugove u nova otkrića, u nova osvajanja, ponosniji od Magallanesa koji je otkrio Filipine i Ognjenu Zemlju. I,

zagrijan tim mislima, široko razmahne rukama, kao da baca mrežu, ali u tom času nečije vrele ruke ogrle ga oko vrata. Okrenuvši se naglo, ugleda Dunju, koja se pod okriljem mraka nečujno spustila na barku. Njezin zdravi smijeh povraća ga u stvarnost.

— Znala sam da ću te tu naći!

Pogleda je radosnim i donekle zbunjenim pogledom.

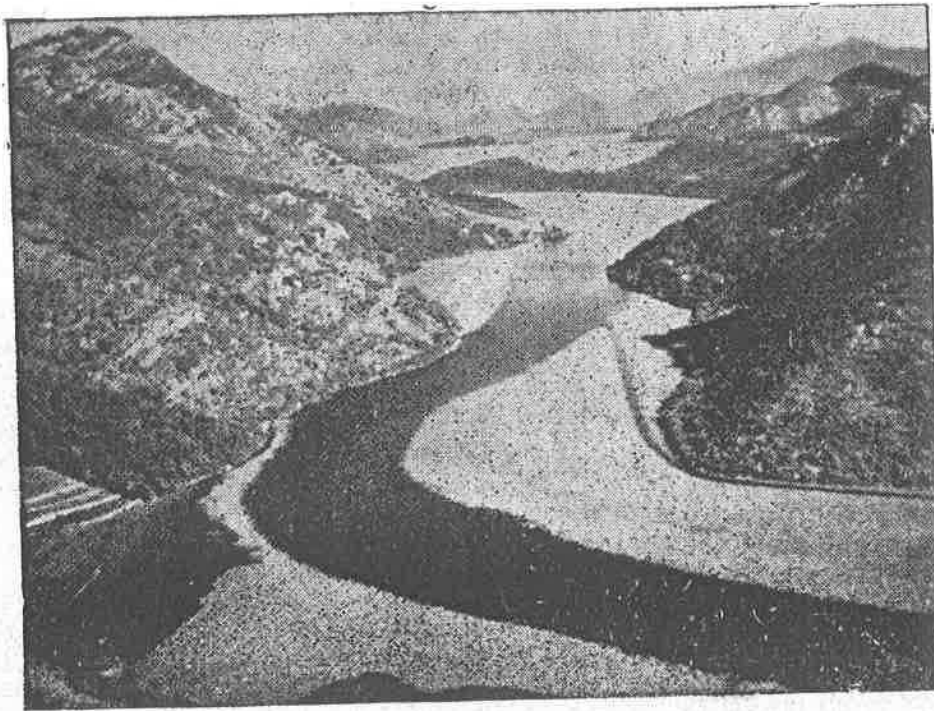
Ona mu se čvrsto objesi pod ruku i tako ostane šuteći nekoliko časaka. A rijeka, okićena zlatnim djerdanom zvijezda, iskrila je poput rasprskih raketa.

Popeše se na nasip. U selu su već gorjela svijetla, sitna i treperava. Negdje, u dubini ulice, vriskala je harmonika. Išli su polagano, slušajući svoje korake po pločniku, a u daljini, prema sjeveru, blještala su mnogobrojna i jaka svijetla šećerane, kao golemi krijesovi.

— Dunjice, danas sam izabrao svoj životni put.

— I ja, dodaj Dunja, i vragoljasto ga pogleda u oči, primaknuvši mu svoje od radosti zažareno lice.

Ferdo Bačić

RIJEKA CRNOJEVIĆA
(Vidi naš članak »Iz Crne Gore«)

SKADARSKO JEZERO
(K našem članku o isušivanju
Skadarskog jezera)

